

JAN ZABŁOCKI

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

‘FIDELIS USQUE AD VITAE EXITUM’. ŚWIĘTEJ PAMIĘCI
PROFESORA JANUSZA SONDLA (30 IV 1937 - 12 IX 2017)

Janusz Sondel, urodzony 30 kwietnia 1937 r. we Lwowie, mimo że osiadł na stałe w Krakowie, za swoją małą ojczyznę zwykł uważać Bochnię. Mieszkał tam z rodzicami w niewielkim domu przy ul. Nad Babicą. Bochnia była bowiem ostatnim etapem rodzinnej tułaczki. Jego ojca, legionistę, sierżanta 1 pp Legionów Józefa Piłsudskiego, niemal co roku wyrzucano z pracy i wraz z rodziną przenosił się w inne miejsce. Janusz wraz z rodzicami trafił do Bochni, kiedy był już w 10 klasie, ale był znacznie młodszy od swoich kolegów z klasy. Edukację szkolną rozpoczął w wieku 6 lat i to od razu w klasie trzeciej.

W Bochni ukończył Liceum Ogólnokształcące im. Króla Kazimierza Wielkiego w 1953 roku. W latach sześćdziesiątych organizował bocheńskie harcerstwo w duchu czysto polskim, a do historii tego harcerstwa przeszedł obóz w Nowej Białej w 1963 r., którego był wtedy komendantem. Był jednym z współzałożycieli Spółdzielni Mieszkaniowej w Bochni i wieloletnim przewodniczącym Rady Nadzorczej Spółdzielni. Przez wiele lat był działaczem Stowarzyszenia Bochniaków i Miłośników Ziemi Bocheńskiej, w tym przez kilka kadencji był przewodniczącym Głównego Sądu Koleżeńskiego. 19 listopada 2011 r. na XXIV Walnym Zjeździe Delegatów Stowarzyszenia otrzymał godność członka honorowego Stowarzyszenia Bochniaków i Miłośników Ziemi Bocheńskiej.

Po ukończeniu studiów w 1957 r. na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego podjął pracę w Katedrze Prawa Rzymskiego UJ,

przechodząc wszystkie szczeble kariery naukowej od zastępcy asystenta do profesora zwyczajnego. Doktoryzował się w 1964 r. na podstawie rozprawy napisanej pod kierunkiem Wacława Osuchowskiego, pt. *Szczególne rodzaje depozytu w rzymskim prawie klasycznym i justyniańskim*, która została nagrodzona na prestiżowym międzynarodowym konkursie *Premio di Arangio-Ruiz* srebrnym medalem przyznawanym przez *Centro di Studi Romanistici* w Neapolu, a następnie opublikowana pt. *Szczególne rodzaje depozytu w prawie rzymskim*.

Problematyki zobowiązań w prawie rzymskim dotyczyła też Jego praca habilitacyjna pt. *'Precarium' w prawie rzymskim*, za którą otrzymał Nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego.

Pod koniec lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku Profesor Janusz Sondel w swoich zainteresowaniach naukowych odszedł od problematyki praw antycznych i rozpoczął badania nad znaczeniem i wpływami prawa rzymskiego na kulturę prawną Polski przedrozbiorowej. Ich efektem oprócz kilkudziesięciu artykułów było kilka monografii: *Ze studiów nad prawem rzymskim w Polsce piastowskiej*, *Studia nad prawem rzymskim w 'Jus Culmense'*, *Elementy romanistyczne w rewizjach prawa chełmińskiego: lidzbarskiej, nowomiejskiej i toruńskiej* oraz *Ze studiów nad prawem rzymskim w Polsce w okresie Oświecenia*.

Warto dodać, że wraz z Ireną Kwiatkowską przełożył na język polski tekst łaciński tzw. rewizji nowomiejskiej (*Jus Culmense Emendatum*), która została opublikowana w serii wydawnictw źródłowych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Bezcennym dziełem sporządzonym w tym okresie jest obszerny, obejmujący 100 000 haseł *Słownik łacińsko-polski dla prawników i historyków*.

Część leksykalną *Słownika* Profesor Sondel poprzedził obszernym studium, w którym przedstawił m.in. początki i rozwój języka łacińskiego, historię prawa rzymskiego i jego źródła, charakterystykę łacińskiej terminologii prawnej i języka używanego przez jurystów rzymskich w poszczególnych epokach, następnie znaczenie łaciny w dawnej Polsce, dzieje łacińsko-polskiej leksykografii prawniczej i miejsce łaciny w świecie współczesnym.

Słownik ten stanowi imponujące osiągnięcie naukowe jako opracowanie niemające odpowiednika w światowej literaturze przedmiotu.

W przeciwieństwie bowiem do innych wydawnictw tego rodzaju obejmuje ono nie tylko terminologię prawną i prawniczą oraz pozostałe hasła z zakresu łaciny antycznej, ale również średniowiecznej, a ponadto uwzględnia ewolucję, jakiej ulegało znaczenie poszczególnych terminów na przestrzeni wieków.

Za ten *Słownik* – dzieło pomnażające wiedzę o łacińskich źródłach kultury duchowej Polaków – Janusz Sondel otrzymał nagrodę Fundacji na rzecz Nauki Polskiej za rok 1998 w dziedzinie nauk humanistycznych i społecznych oraz nagrodę I stopnia Ministra Edukacji Narodowej, a w 1999 r. nagrodę Rektora UJ „Laur Jagielloński”. Nie można nie wspomnieć, że korzystając z tego *Słownika*, zespół filologów klasycznych i romanistów pod kierunkiem Tomasza Palmirskiego przetłumaczył na język polski *Digesta justyniańskie*.

Profesor Sondel zajął się również historią Uniwersytetu Jagiellońskiego, a przy tej okazji jego związkami z Kościołem rzymskokatolickim. Podobnie jak inne uniwersytety europejskie, krakowskie *Studium Generale* powstało jako instytucja prawa kanonicznego dzięki decyzji papieża i zostało podporządkowane władzy kościelnej. Temu właśnie zagadnieniu poświęcił Profesor Janusz Sondel monografię pt. *Zawsze wierny. Uniwersytet Jagielloński a Kościół rzymskokatolicki*, opublikowaną w 2006 r. Obejmuje ona problematykę początków krakowskiej uczelni i jej zaangażowania w dzieło chrystianizacji Litwy oraz walki z husytyzmem i reformacją, a także stosunku uniwersytetu do zakonów krakowskich. Szczególne miejsce w tej pracy zajmują zagadnienia dotyczące absolwentów i profesorów Akademii Krakowskiej wyniesionych na ołtarze jako święci i błogosławieni oraz prace poświęcone jej najwybitniejszemu absolwentowi Janowi Pawłowi II. Znajduje się w niej również wiele szczegółowych kwestii, m.in. omówienie batalii krakowskich profesorów przeciw oszczerczym pismom dominikanina Jana Falkenberga podczas soboru w Konstancji czy sporu z jezuitami o kształcenie na poziomie uniwersyteckim.

Wydany w 2012 r. *Słownik historii i tradycji Uniwersytetu Jagiellońskiego* zawiera ponad 1500 haseł biograficznych i rzeczowych. Hasła przedstawione na tle porównawczym zestawiają zagadnienia z kwestiami innych uniwersytetów europejskich, sytuując je na tle roli Kościoła

w średniowieczu, działalności biskupów krakowskich jako kanclerzy i konserwatorów Akademii Krakowskiej, relacji z zakonami krakowskimi, a także ogólnej charakterystyki szkolnictwa i oświaty na przestrzeni dziejów oraz historii poszczególnych dziedzin nauki, toku ich nauczania, niektórych instytucji czy organizacji uczelnianych. Można powiedzieć, że została w nim przedstawiona historia krakowskiej *Almae Matris*, z informacjami o osobach, które nie tylko pozytywnie, lecz także negatywnie (m.in. hitlerowski dyrektor Staatsbibliothek w Krakowie Gustaw Abb) zapisały się w jej dziejach. Jest to nieocenione źródło wiadomości o działalności profesorów, rektorów, niektórych doktorów honoris causa i wielu osób związanych z Uniwersytetem, a także na temat stosunku do niego królów polskich i papieży. Zawiera ogrom wiadomości zarówno o roli i znaczeniu, jakie odegrała i nadal odgrywa najstarsza polska uczelnia w kontaktach z uniwersytetami całego świata, jak i w kształtowaniu tradycji uniwersyteckich. Niektóre z nich niestety są już zapoznane, jak np. „kwadrans akademicki”, do którego nawiązał Jan Paweł II podczas swojej wizyty w Uniwersytecie Jagiellońskim z okazji otrzymania doktoratu *honoris causa*.

Ponadto Profesor Janusz Sondel opublikował wiele artykułów poświęconych wybitnym uczonym z Uniwersytetu Jagiellońskiego, m.in. Bonifacemu Garyckiemu, Rafałowi Taubenschlagowi, Fryderykowi Zolłowi st., Stanisławowi Wróblewskiemu, Adamowi Vetulaniemu.

Profesor Janusz Sondel współpracował z naukowcami z Instytutów Prawa Rzymskiego w Getyndze, Kolonii i Rzymie, gdzie przebywał kilkakrotnie jako *Visiting Professor*.

W 1983 r. uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1989 r. tytuł profesora zwyczajnego. W latach 1981-1987 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Prawa i Administracji. W latach 1990-1993 był prorektorem UJ do spraw ogólnych. Natomiast w latach 1984-1987 i w 2004-2007 Kierownikiem Katedry Prawa Rzymskiego. Był członkiem Komitetu Nauk o Kulturze Antycznej PAN, Komisji Prawniczej PAU, Komisji Filologii Klasycznej PAU oraz redakcji «Czasopisma Prawno-Historycznego» i Rady Naukowej «Zeszytów Prawniczych».

‘Leges sapere’. Studia i prace dedykowane profesorowi Januszowi Sondłowi w pięćdziesiątą rocznicę pracy naukowej, red. W. Uruszczak,

P. Świącicka, A. Kremer, Kraków 2008 są wyrazem hołdu złożonego Mu przez środowisko naukowe. Należy nadmienić też, że Profesor był laureatem Nagrody Miasta Krakowa w dziedzinie nauki i techniki w 2007 r., został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, a Oddział Okręgowy Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana” w Opolu przyznał Mu w 2010 r. nagrodę „Peregryn z Opola”.

Profesor Janusz Sondel przeszło pół wieku pracował w Uniwersytecie Jagiellońskim. Prowadził, oprócz wykładów kursowych oraz seminarium z prawa rzymskiego, wykłady monograficzne na temat roli prawa rzymskiego w kształtowaniu europejskiej kultury prawnej oraz na temat historii ustroju państw starożytnych. Sprawował opiekę nad studentami I roku, dla których przez szereg lat prowadził nieprzewidziane w programie studiów konwersatorium. Doceniając Jego zasługi w zakresie dydaktyki, Towarzystwo Biblioteki Słuchaczy Prawa UJ w 2005 r. nadało Mu tytuł honorowego członka Towarzystwa.

Poza indywidualną opieką nad uczestnikami studiów doktoranckich prowadził też seminarium dla doktorantów.

Wypromował jedenastu doktorów, co w dziedzinie tak trudnej, jak prawo rzymskie, należy uznać za ogromny sukces. Jego dwóch uczniów uzyskało *veniam legendi*. Ponadto był recenzentem w przewodach kilkudziesięciu doktoratów, habilitacji i w postępowaniach o tytuł profesora pisanych na zlecenie Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułu Naukowego.

Z pracą w Uniwersytecie Jagiellońskim Profesor Janusz Sondel łączył obowiązki naukowe i dydaktyczne w Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie, gdzie od 1976 r. wykładał prawo w turystyce i rekreacji. Prowadził też wykłady z prawa o turystyce dla studentów geografii na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi UJ.

Natomiast w 2001 r. związał się z Wyższą Szkołą Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej, pełniąc tam aż do śmierci szaczną funkcję Rektora.

Prowadząc przez wiele lat wykłady z prawa w turystyce w Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie oraz w Wyższej Szkole Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej, opublikował kilka prac z zakresu turystyki, m.in. *Odpowiedzialność karna w turystyce*.

Podczas uroczystości odnowienia doktoratu, którą zorganizował Senat Uniwersytetu Jagiellońskiego w auli *Collegium Maius*, w Laudacji na cześć Jubilata, którą wygłosił ks. prof. Antoni Dębiński, Rektor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, przypomniane zostały słowa papieża Polaka, wypowiedziane podczas pierwszej pielgrzymki do Ojczyzny: „*Wielka jest tradycja nauki w Krakowie. Nawet nie trzeba o tym wspominać. Jest wielka, bo bardzo długa, najdłuższa w Polsce. Jest wielka, bo znakomita*”. Tę tradycję kształtowaną przez szereg pokoleń akademików, której Uniwersytet Jagielloński zawdzięcza szczególnie *genius loci*, starał się Profesor Janusz Sondel przekazać potomnym.

W czasie tej uroczystości faktycznie będącej pożegnaniem z Uniwersytetem powiedział: „*Jak kiedyś obliczyłem, w trakcie całej kariery naukowej przez moje ręce przeszło piętnaście tysięcy studentów. Dziesięć tysięcy prawników i pięć tysięcy turystów*”, dodał też: „*Gdybym miał przejść tę samą drogę, świadom wszystkich tych trudności, niewątpliwie uczyniłbym to samo, bez żadnego wahania. Pracowałem w Uniwersytecie Jagiellońskim od 1 czerwca 1957 roku do 30 września roku 2007. To pięćdziesiąt lat i cztery miesiące czynnej służby – to naprawdę wspaniałe lata*” i zakończył: *O Accademia mea carissima, Tibi gratias ago, Te in mea grata memoria semper usque ad vitae exitum tenebo.*